

Kolektívne práva a povinnosti poddaných Zvolenského panstva (listiny Ľudovíta I. a Žigmunda a ich konfirmácie)

PAVOL MALINIAK

*Katedra histórie, Filozofická fakulta, Univerzita Mateja Bela
v Banskej Bystrici*

Group rights and obligations of subjects of the Zvolen estate (charters issued by Louis I. and Sigismund and their confirmations)

Abstract: In the seat of the Austrian State Archives in Vienna, a simple transcription of medieval charters had been preserved in the material from 1543 in a fund traditionally called Hungarica. The series of charters brings new knowledge about the legal, economic and social status of the subjects of the royal estate in Zvolen. To our knowledge, the charters had not yet been known. The Hungarian king Louis I. of Anjou issued the oldest one in 1360. He had exempted gamekeepers from the villages of Badín, Hájniky and Rybáre (part of the village of Sliač nowadays) from paying the *lucrum camerae* tax. In 1410, king Sigismund of Luxembourg issued another charter at the request of subjects from the villages of Badín, Veľká Lúka, Rybáre, Hájniky, Kováčová, Trnie and Trebuľa (seclusion near the village of Kováčová). The king had confirmed their freedoms they had been following during the reign of his predecessor Louis I. Moreover, the document had also specified how much the subjects should pay in kind. A true analogy is another charter of king Sigismund, issued in 1410 for the subjects of the adjacent castle Vígl'aš. At the request of the specifically named subjects of the Zvolen castle, both charters from the years 1360 and 1410 were confirmed in 1457 by king Ladislaus the Posthumous and subsequently in 1465 by king Matthias Corvinus. Another charters from the years 1457 and 1465 created a parallel to them, addressed by kings to the subjects as freemen from the villages of Hájniky and Rybáre. The last document is a transcription (*transumpt*) of the charter of Matthias Corvinus. The transcription was issued in 1543 at the request of subjects from the monastery in Hronský Beňadik. All charters stated above are published unabridged and provide suggestions for further research.

Keywords: rights and obligations of subjects, royal gamekeepers, castle estate of Zvolen, transcriptions of medieval charters.

DOI: <https://doi.org/10.24040/ahn.2020.23.02.87-104>

Sociálne a právne postavenie poddaných na stredovekých hradných panstvách vo väčšine prípadov pramene približujú len nepriamo, bez osobitne zameraných písomností. O to väčšiu poznávaciu hodnotu preto nadobúda súbor dokumentov, ktoré v krátkom časovom slede usta-

novujú a ďalej upravujú vzťah vidieckeho obyvateľstva voči zemepanskej vrchnosti na základnej i rozšírenej úrovni. V sídle Rakúskeho štátneho archívu vo Viedni, vo fonde Uhorské aktá (vecná skupina Všeobecné aktá), nazývanom skrátene *Hungarica*, sú uložené početné, ale pomerne málo známe dokumenty zo začiatku novoveku s dôrazom najmä na majetkové a administratívne pomery na územiach podliehajúcich korune. Sporadicky sa medzi nimi nachádzajú aj odpisy stredovekých listín. V konkrétnom prípade ide o listiny určené pre poddaných Zvolenského panstva vydávané a potvrdzované jeho vlastníckmi, uhorskými kráľmi. V materiáli z roku 1543 je zaradený neoverený odpis tranzumtu vydaného hodnoverným miestom v Hronskom Beňadiku 22. júna 1543 na žiadosť poddaných z dedín Rybáre a Hájniky (dnes obe súčasť mesta Sliač). Text vyhotovený jednou písárskou rukou na niekoľkých foliách tvorí husto popísaná, ale úhl'adná humanistická kurzíva asi z polovice 16. storočia, ktorá môže datovať dokument priamo do roku 1543. Tranzumt obsahuje listinu vydanú Matejom Korvínom 24. marca 1465, ktorou konfirmoval listinu vydanú Ladislavom Pohrobkom 7. apríla 1457. Aj v prípade Ladislava Pohrobka ide o konfirmáciu potvrdzujúcu dve staršie listiny – Žigmunda Luxemburského z 1. mája 1410 a Ľudovíta I. z Anjou z 25. júla 1360.¹ Ako uvidíme ďalej, listiny sa s veľkou pravdepodobnosťou zachovali v plnom znení. Datovanie najstaršej z nich je pritom otázne. Hoci materiál z fondu *Hungarica* už dlhodobo študujú historici a editori stredovekých prameňov,² podľa našich vedomostí vyššie uvedené listiny ešte neboli publikované a kriticky zhodnotené.

Dôvody, prečo došlo v roku 1543 k tranzumovaniu a k zaradeniu odpisu medzi Uhorské aktá nepoznáme. Samotný tranzumt takéto údaje neobsahuje a jeho súčasný odpis nezahŕňa vysvetľujúce kancelárske poznámky. Okrem toho, na základe súčasného stavu poznania ide o jediné známe zachovanie uvedeného prameňa.³ Vzhľadom na charakter fondu (v ktorom je bežne zastúpená korešpondencia županov

Táto práca bola podporovaná Agentúrou na podporu výskumu a vývoja na základe Zmluvy č. APVV-17-0063.

¹ Österreichisches Staatsarchiv Wien (ďalej ÖStA), Abteilung Haus-, Hof- und Staatsarchiv (ďalej HHStA), Ungarische Akten, Allgemeine Akten, Fasc. 52 (1543. VI-IX.), Konv. A, fol. 49r-54v.

² Napr. v roku 1889 Smičiklas, 1894 Bunyitay, 1929 Iványi, 1934 Lukinich. ÖStA, HHStA, Ungarische Akten, Allgemeine Akten, Fasc. 52 (1543. VI-IX.), Konv. A, priložené zoznamy bádateľov v konvolúte a fascikli.

³ Vo fonde hodnoverného miesta sa koncept ani rovnopis tranzumtu podľa všetkého nenachádzajú. Porov. Slovenský národný archív v Bratislave (ďalej SNA), fond Hodnoverné miesto Konventu benediktínov v Hronskom Beňadiku, Autentický protokol A (1411 – 1551), B (1518 – 1549), C (1526 – 1600), ktoré som študoval. V rámci listín v uvedenom fonde o tranzumpte chýba zmienka v mennom indexe k fasc. 1 – 124. Za informáciu ďakujem Marekovi Púčíkovi, pracovníkovi SNA.

s panovníckym dvorom) nemožno vylúčiť, že odpis tranzumtu medzi *Hungarica* zabezpečil vtedajší zvolenský župan a zároveň správca Zvolenského panstva. Zvolenským županom a hradným kapitánom bol v rokoch 1542 – 1546 pôvodom český šľachtic Mikuláš Prusinovský z Víckova. Podliehal uhorskej kráľovnej vdove Márii Habsburskej, ktorej v tom čase patrilo Zvolenské panstvo a ďalšie majetky ako jej vdovské zabezpečenie.⁴

Podľa zachovaného znenia najstaršiu spomedzi inzerovaných listín vydal kráľ Ľudovít I. vo Zvolene 25. júla 1360. Datovanie otvára ďalšie otázky, lebo podľa dosiaľ známych poznatkov pobyt panovníka vo Zvolene v tom čase nebol doložený.⁵ V predchádzajúcich i nasledujúcich dňoch Ľudovít I. vydával listiny na Vyšehrade (Visegrád), čo však nevyučuje jeho cestu do Zvolena.⁶ Ak by to tak nebolo, v datovacej formulke nemožno vylúčiť chybu, ktorá mohla vzniknúť pri prepisovaní dokumentu. Podľa listiny s datovaním 25. júla 1360, kráľ oslobodil svojich poddaných – bližšie nemenovaných hájnikov z dedín Badín, Hájniky a Rybáre vo Zvolenskej stolici od povinnosti platiť komorský zisk (*exactiones seu solutiones pro lucro camere nostre*). Vyberačom komorského zisku kráľ zároveň prikázal, aby ho od poddaných v Badíne, Hájnikoch a Rybároch nevyberali.⁷ Listina je pomerne jednoducho koncipovaná, má však osobitný význam pre dejiny osídlenia, poznanie administratívnych pomerov a zamestnania obyvateľstva. Vzhľadom na jej zachovanie v mladšom neoverenom odpise, treba za problematickú považovať ortografiu. Trojicu sídiel uvádza v tvaroch *Badin*, *Haynyk*, *Halazekfalwa*. V prvom prípade je zápis *Badin* v listine z vrcholného a rovnako aj z neskorého stredoveku neobvyklý. Sídlu vystupuje v originálnych písomnostiach pod inými označeniami.⁸ Naopak, v prípade sí-

⁴ MATULAY, Ctibor: Kongregačný protokol Zvolenskej župy z r. 1506 – 1579. In: *Historické štúdie XI*. 1966, s. 198; KENYERES, István: Verwaltung und Erträge von Königin Marias ungarischen Besitzungen in den Jahren 1522 bis 1548. In: *Maria von Ungarn (1505 – 1558). Eine Renaissancefürstin*. Hgg. Martina Fuchs – Orsolya Réthelyi, Münster : Aschendorff Verlag, 2007, s. 202 – 203.

⁵ Príslušný zväzok z edície *Anjou-kori oklevéltár XLIV (1360)* v súčasnosti pripravuje Ferenc Sebők zo Segedínskej univerzity (Szegedi Tudományegyetem), ktorému ďakujem za informáciu.

⁶ Listiny z 22. júla 1360 vydané in *Wyssegrad*. NAGY, Emericus – NAGY, Johannes Baptista – VÉGHÉLY, Desiderius (eds.): *Codex diplomaticus domus senioris comitum Zichy de Zich et Vasonkeő III*. Pestini : Editio Societatis Histor. Hung., 1874, s. 186 – 187, č. 126; Magyar Nemzeti Levéltár Országos Levéltára Budapest (ďalej MNL OL), Diplomatikai levéltár (ďalej DL) 77 283, 41 582, Diplomatikai fényképgyűjtemény (ďalej DF) 244 324. Ďalšie datovanie in *Wyssegrad* v listine z 1. augusta 1360. MNL OL DL 104 926.

⁷ Znenie listiny v prílohe č. 1.

⁸ ĎURKOVÁ, Mária: Vývoj osídlenia Zvolenskej a Pliešovskej kotliny v stredoveku. In: *Historický časopis*. roč. 44, č. 2, 1996, s. 169; MALINIÁK, Pavol: Osídlenie od 13. storočia do konca stredoveku. In: *Osídlenie Zvolenskej kotliny od včasného stredoveku do polovice*

diel Hájniky a Rybáre sa použité formy zápisov nemuseli príliš odchyľovať od označení používaných počas stredoveku. Relatívne ustálené zápisy typu *Haynyk* alebo *Haynik* prevažujú aj v ďalších listinách.⁹ Pestrejšie podoby zapisovania nadobudli susedné Rybáre. Zápis v tvare *Halazekfalwa* možno rekonštruovať v maďarskom znení Halászokfalva. Ako ešte uvidíme pri konfirmáciách pôvodnej listiny, toto označenie vytvorené pisármi mohlo viesť k súbežnému používaniu dvoch názvov pre rovnaké sídlo.

Listina Ľudovíta I. z roku 1360 poskytuje údaj o prítomnosti kráľovských hájnikov, o ktorých v Badíne a Hájnikoch nachádzame doklady už v 13. storočí, avšak z mladšieho obdobia takéto doklady chýbali. Doterajšie bádanie opakovane sústredovalo pozornosť predovšetkým na pôvod, počiatky, rozšírenie, organizáciu a pôsobnosť hájnikov a kráľovských lesov s dôrazom na obdobie vlády Arpádovcov. O pokračovaní, pretváraní a zániku tejto inštitúcie v mladšom období sa zachovalo menej dokladov, pričom uvedeným témam venovala menšiu pozornosť i historiografia. Najstaršie pramene sa pokúsili prepojiť s dokladmi z neskorého stredoveku najmä László Zolnay a Eszter Magyar. Zreteľnú medzeru napriek tomu naďalej tvorilo obdobie vlády Anjouovcov.¹⁰ Listina z roku 1360 preto môže doplniť odmlku v doposiaľ skúmanom a známom materiáli. Od starších prameňov k inštitúcii hájnikov v regióne sa navyše líši tým, že panovník oslobodenie od daní adresoval naraz trom dedinám. Hoci listina to výslovne neuvádza, na základe mladších prameňov vieme, že uvedené dediny patrili pod správu Zvolenského hradu.

19. storočia. ed. Oto Tomeček, Banská Bystrica : Fakulta humanitných vied UMB, 2009, s. 70 – 71. Ďalšie zápisy v tvaroch *Bagyon* a *Bagion* porov. MNL OL DF 287 107, 254 203.

⁹ MALINIÁK, P.: Osídlenie od 13. storočia, s. 76.

¹⁰ ZOLNAY, László: *Vadászatok a régi Magyarországon*. Budapest : Natura, 1971, s. 103 – 104, 113 – 115, 150 – 161, 185 – 195; BOROSY, András: Adatok az udvar- és erdőispánságok történetéhez az Árpád-korban. In: *Agrártörténeti Szemle*. XIX. évf., 3-4 sz., 1977, s. 328 – 329, 331 – 332; CSÖRE, Pál: *A magyar erdőgazdálkodás története. Középkor*. Budapest : Akadémiai Kiadó, 1980, s. 139 – 143; MAGYAR, Eszter: A királyi erdőkezelés kiváltságolt népcsoportjainak továbbélése a bakonyi erdőispánság területén. In: *Tanulmányok Veszprém megye múltjából*. szerk. László Kredics, Veszprém : Kiadja a Veszprém Megyei Levéltár, 1984, s. 104 – 105, 110 – 116; KRISTÓ, Gyula: *A vármegyék kialakulása Magyarországon*. Budapest : Magvető Könyvkiadó, 1988, s. 377 – 382; ĎURKOVÁ, Mária: Osídlenie historického mikroregiónu Zvolen a inštitúcia custodes silvarum z pohľadu najstarších písomných prameňov. In: *Zvolen 1243 – 2008. Zborník príspevkov z vedeckých konferencií*. zost. Júlia Ragačová – Pavol Maliniak, Zvolen : Mesto Zvolen, 2008, s. 105 – 108; ULIČNÝ, Ferdinand: *Dejiny Slovenska v 11. až 13. storočí*. Bratislava : Veda, 2013, s. 239 – 240, 246, 253 – 257, 262 – 263; HUDÁČEK, Pavol: Kráľovské lesy a dynastické majetky Arpádovcov v 11. – 12. storočí (Porovnanie so západnou Európou). In: KOVÁČ, Dušan a kol.: *Slovenské dejiny v dejinách Európy. Vybrané kapitoly*. Bratislava : Veda, 2015, s. 38 – 66.

V poradí druhým spomedzi potvrđených dokumentov je listina kráľa Žigmunda vydaná na Víglaši 1. mája 1410. Podľa publikovaného itinerára sa panovník v tom čase skutočne zdržiaval na hrade Víglaš.¹¹ Prívlastok Víglaša použitý v datovacej formulke (podľa príslušnosti k Zvolenskej stolici) uvádza aj iná listina vydaná Žigmundom v rovnaký deň.¹² Podľa nami skúmanej listiny nomenovaní kráľovskí poddaní (*cives et iobagiones nostri regales*) z Badína, Veľkej Lúky, Rybárov, Hájnikov, Kováčovej, Trnia a Trebule predstúpili pred kráľa Žigmunda a predniesli sťažnosť na kastelánov a vicekastelánov Zvolenského hradu, ktorému podliehali. Poddaných zťažovali neprímeranými daňami, dávkami, službami a používaním väčšej miery. Žigmund preto potvrdil ich slobody, ktorými sa riadili počas vlády jeho predchodcu Ľudovíta I. Zároveň určil, aby každý poddanský dvor odvádzal štyri vozy sena, štyri vozy dreva a obilie v takej miere, s akou sa obchoduje na miestnom trhu. Dávky mali každoročne odvádzat' na miestach a v termínoch určených oddávna. Mimoriadne dávky potravín mohli od nich kasteláni alebo vicekasteláni vyžadovať len vtedy, ak kraj navštívil panovník. Kastelánom, vicekastelánom a ich úradníkom Žigmund prísne nariadil, aby ustanovenia dodržiavali.¹³ Označenie *cives*, použité popri *iobagiones*, a následne i *populos* mohlo v danom prípade označovať určitý rozsah práv a slobôd, ktorými poddaní disponovali. Z hľadiska obsahu a adresátov je zaujímavá ďalšia Žigmundova listina vydaná rovnako 1. mája 1410. Kráľ ju vydal na žiadosť poddaných zo Zvolenskej Slatiny, Očovej a Zolnej, ktoré podliehali hradu Víglaš. Ide o analogický dokument – má rovnaký obsah a len v niektorých častiach odlišnú štylizáciu.¹⁴ Navonok jednoduché a iba čiastočne spresnené povinnosti v podobe naturálnych dávok časom viedli k úpravám a navyšovaniu. Vidíme to práve v prípade Víglašského panstva, kde po zmene feudálneho vlastníka s niekoľkogeneračným odstupom rozsah povinností poddaných výrazne narástol.¹⁵ Zvolenské panstvo zostalo naďalej v kráľovských rukách a zrejme i preto úpravy povinností nepoznáme.

¹¹ ENGEL, Pál – TÓTH, Norbert C.: *Itineraria regum et reginarum (1382 – 1438). Subsidia ad historiam medii aevi Hungariae inquirendam 1*. Budapest : Kiadja a Magyar Tudományok Akadémia, 2005, s. 91.

¹² *Datum in castro nostro Wegles Zolyensi*. MÁLYUSZ, Elemér (ed.): *Zsigmondkori oklevéltár II/2*. (ďalej ZsO II/2) Budapest : Akadémiai Kiadó, 1958, s. 349, č. 7537.

¹³ Znenie listiny v prílohe č. 2.

¹⁴ ZsO II/2, s. 350, č. 7541. Inzert v konfirmácii Rudolfa I. z roku 1598. MNL OL, A 57, Magyar Kancelláriai Levéltár (ďalej MKL), Libri regii I, pag. 390-391. Pasáž s odchýlkami v ortografii uverejnil WENZEL, Gusztáv: *Magyarország mezőgazdaságának története*. Budapest : Magyar Tudományok Akadémia, 1887, s. 291.

¹⁵ MNL OL DL 63 398; BORSA, Iván (ed.): *A Justh család levéltára 1274 – 1525*. Budapest : Akadémiai Kiadó, 1991, s. 175 – 176, č. 477. Podrobnejšie formulované povinnosti, zvlášť odovzdávanie potravín, porov. PACH, Zsigmond P.: *The Development of Feudal Rent in*

Žigmundova listina vydaná v roku 1410 pre poddaných Zvolenského hradu uvádza sídla, z ktorých pozostávalo hradné panstvo: Badín, Veľká Lúka, Rybáre, Hájniky, Kováčová, Trnie a Trebuľa (*Badin, Velkeluka, Rybar, Haynyk, Kowacho, Thernye, Treble*). V prípade, ak zachovaný odpis odráža formy zápisov podľa originálnej predlohy, vybočuje z doposiaľ známych stredovekých dokladov označenie Veľkej Lúky, ktorej názov pisári zrejme kvôli zrozumiteľnosti obvykle prekladali do maďarského znenia Nagyrét.¹⁶ Príslušenstvá Zvolenského panstva podľa listiny tvorilo sedem sídiel. Zdá sa, že išlo o celé majetky bez podielov. Z roku 1424, keď kráľ Žigmund daroval panstvo svojej manželke Barbore Celjskej, pochádza úplnejší zoznam hradných majetkov. Vystupujú v ňom podiely v dedinách Lieskovec a Kráľová, dediny Rybáre, Hájniky, Veľká Lúka, Lukavica, Badín s mýtom, Trebuľa, Trnie a Môt'ová.¹⁷ Okrem Lieskovca a Kráľovej vieme, že panstvo vlastnilo podiel aj v Lukavici. Posledné sídlo Môt'ová malo v rámci panstva osobitné postavenie, preto zrejme tiež nefigurovalo v súpise z roku 1410. Naopak, prekvapuje, že súpis z roku 1424 nespomína Kováčovú.¹⁸ Napriek chýbajúcej evidencii majetkových podielov, Žigmundova listina z roku 1410 podľa súčasného stavu poznania predstavuje najstarší známy súpis Zvolenského panstva. Prispieva tak k spresneniu rozsahu panstva a príslušenosti jednotlivých majetkov k nemu.

Listinu Ľudovíta I. z roku 1360 aj Žigmundovu listinu z roku 1410 konfirmoval v roku 1457 kráľ Ladislav Pohrobok. V Budíne 7. apríla 1457 pred panovníka predstúpili Bartolomej Brazovič – alebo Pražovič – (*Brazowyth, Prazowith*) z Rybárov a Juraj Bobor so synom Ondrejom z Hájnikov. V mene svojich spoluobyvateľov, ako aj v mene ostatných poddaných Zvolenského hradu z Badína, Veľkej Lúky, Kováčovej, Trnia a Trebule požiadali o odpis a potvrdenie vyššie uvedených listín. Druhý zo suplikantov najprv vystupuje v tvare Gregor Bobor, následne Juraj

Hungary in the Fifteenth Century. In: *The Economic History Review*. Second Series, Vol. XIX, No. 1, 1966, s. 7 – 9; SOKOLOVSKÝ, Leon: *Správa stredovekej dediny na Slovensku*. Bratislava : Academic Electronic Press, 2002, s. 52 – 55.

¹⁶ MALINIAK, P.: Osídlenie od 13. storočia, s. 112. V roku 1501 poznáme názov len nepriamo, keď vystupuje zvolenský mešťan Ondrej *Welkyluczky*. Štátny archív v Banskej Bystrici (ďalej ŠA BB), pracovisko Archív Zvolen (ďalej p. AZv), fond Magistrát mesta Zvolen (ďalej MMZv), škat. 1, Mestská kniha I, fol. 6r.

¹⁷ *portionibus in villis Lyskowch et Kyralfalwa habitis, nec non aliis villis Halazy, Ardo, Nagreth, Lwkocza, Bagyon cum tributo ibidem habito, Trebuya, Themye et Mothfalwa appellatis*. MNL OL DF 287 107; NEUMANN, Tibor – TÓTH, Norbert C. (eds.): *Zsigmondkori oklevéltár XI*. Budapest : Kiadja a Magyar Országos Levéltár, 2009, s. 232, č. 584; WENZEL, Gusztáv (ed.): *Okmányi adalék Borbála és Erzsébet magyar királynék birtokáról*. In: *Magyar történelmi tár XII*. 1863, s. 275. K ojedinelému označeniu Hájnikov v podobe *Ardo* porov. KARÁCSONYI, János: Mit jelent e helynév „Ardó?”. In: *Ethnographia*. 13. évf., 1902, s. 349; HUDÁČEK, P.: Kráľovské lesy, s. 56, pozn. 116.

¹⁸ MALINIAK, P.: Osídlenie od 13. storočia, s. 81 – 82, 85 – 86, 91 – 92.

Bobor.¹⁹ Podobu krstného mena spresňuje ďalší prameň. Rovnako v roku 1457, len krátko pred vydaním novej konfirmácie, kráľ Ladislav Pohrobok vydal na žiadosť Ondreja a Tomáša, synov Juraja Bobora, donáciu na ich usadlosť v Hájnikoch. Podobu mena Juraj Bobor preto možno považovať za hodnovernejšiu. Donačná listina nijako nespresňuje sociálne postavenie adresátov. Panovníkov mandát adresovaný Turčianskemu konventu nariaďujúci ich vovedenie do držby za účasti zástupcu Zvolenskej stolice akoby naznačoval ich príslušnosť k zemanom.²⁰ Konfirmácia z roku 1457 však Juraja a Ondreja Bobora zaraduje k poddaným. S prihliadnutím na mladšie pramene vieme, že Boborovci z Hájnikov spočiatku patrili medzi slobodníkov a až po nobilitácii od 16. storočia figurovali medzi zemanmi.²¹

Vo vzťahu k použitej ortografii možno upozorniť na súbežné označovanie dediny Rybáre dvomi názvami. Bydlisko prvého zo žiadateľov, Bartolomeja, listina uvádza v maďarskom tvare *Halazekfalwa*. Medzi ostatnými sídlami podliehajúcimi Zvolenskému hradu nachádzame opäť Rybáre, ale tentoraz v slovenskom tvare *Rybar*. Susedné Hájniky sú zapísané pri odkaze na pôvod žiadateľov iba vo forme *Haynyk*. Listina ich preto duplicitne neuvádza. Vzhľadom na zachovanie prameňa v neskoršom odpise nemožno vysloviť jednoznačný záver. Môžeme len predpokladať, že pisára ovplyvnili dve rôzne podoby názvu Rybárov zaznamenané v listinách z rokov 1360 a 1410, ktoré nedokázal identifikovať a zjednotiť. Rovnaký postup pozorujeme aj v konfirmácii z roku 1465.

Zástupcovia poddaných Zvolenského panstva po zmene panovníka znovu predstúpili so žiadosťou o potvrdenie svojich práv a povinností. Informuje o tom listina vydaná Matejom Korvínom 24. marca 1465. Lokálna formulka v nej nie je uvedená. Pohľad do Matejovho itinerára naznačuje, že kráľ sa vtedy mohol zdržiavať vo Zvolene, presnejšie na Zvolenskom zámku.²² O vydanie konfirmácie požiadali Pavol Žember a On-

¹⁹ Znenie listiny v prílohe č. 3.

²⁰ Listina Ladislava Pohrobka vydaná v Budíne 19. marca 1457 sa zachovala v odpise z roku 1771. SNA, špecializované pracovisko Slovenský banský archív v Banskej Štiavnici, fond Komorské panstvo Zvolen – Dobrá Niva, inv. č. 510, nr. 16. K obsahu viac MĀLINIAK, Pavol: *Človek a krajina Zvolenskej kotliny v stredoveku*. Banská Bystrica : Fakulta humanitných vied UMB, 2009, s. 115.

²¹ MNL OL, P 46, Beniczky család, 1. tétel, 1. csomó, 1564/nr. 10; MNL OL, Magyar Kamara Archivuma (ďalej MKA), E 158, Conscriptioes portarum, Comitatus Zoliensis 1566, pag. 411; ŠA BB, fond Zvolenská župa (ďalej ZŽ), Kongregačný protokol I, pag. 454 – 455; CHERVEN, Flóris: Jelentés Zólyom-megyé levéltáráról. In: *Századok*. IX. évf., 1875, s. 121; FŐGLEIN, Antal: Családtörténeti adatok Zólyom vármegyéből. In: *Magyar Családtörténeti Szemle*. 10. sz., 1937, s. 71.

²² Pobyt kráľa vo Zvolene 26. – 27. marca 1465 dokladá HORVÁTH, Richárd: *Itineraria regis Matthiae Corvini et reginae Beatricis de Aragonia (1458 – [1476] – 1490)*. Budapest : História – MTA Történettudományi Intézet, 2011, s. 78.

drej *Kernath* z Badína. Spolu s nimi boli žiadateľmi aj Gregor, syn Matúša, a Bartolomej Psár z Rybárov. Nemožno vylúčiť, že prímeno *Kernath* znelo Kernáč alebo Krnáč, hoci jeho rekonštruovanie (kvôli zachovaniu v odpise) je problematické.²³ Vzhľadom na zamestnanie a povinnosti obyvateľov je pozoruhodné prímeno Psár. Môže vypovedať o prítomnosti kráľovských psiarov, ku ktorým patrila Bartolomej alebo jeho predkovia (ak prímeno zdedil). Suplikanti z Badína a Rybárov požiadali o odpis a potvrdenie konfirmácie Ladislava Pohrobka z roku 1457. Zároveň predniesli žiadosť aj v mene poddaných z Hájnikov, Veľkej Lúky, Kováčovej, Trnía a Trebule, ktoré podliehali Zvolenskému hradu.²⁴ Okrem uvedenej konfirmácie Matej Korvín v rovnaký deň potvrdil i ďalšie písomnosti z regiónu. Kráľ vydal 24. marca 1465 aj konfirmáciu donačnej listiny kráľa Ľudovíta I. pre Juraja, syna Mikuláša Kováča, a jeho príbuzných na usadlosť v Rybároch (podobne, ako v prípade Boborovcov, išlo zrejme o slobodníkov).²⁵ S rovnakou datovacou formulkou a znovu bez uvedenia miesta vydal Matej Korvín aj listinu pre mesto Zvolen, ktorá sa zachovala v origináli. Na žiadosť zástupcov mesta vtedy konfirmoval výsadné listiny vydané Belom IV. a Ladislavom IV.²⁶

Celý rukopis, v ktorom sa zachovali inzerované listiny pre poddaných Zvolenského panstva, tvorí tranzumpt hodnoverného miesta v Hronskom Beňadiku. Vydaný bol 22. júna 1543, pričom o tranzumovanie listiny Mateja Korvína z roku 1465 požiadali Juraj Rác a Matej Bál, zástupcovia obcí Rybáre a Hájniky. Ďalšie sídla sa pritom už neobjavujú.²⁷ Prvého zo žiadateľov následne nachádzame v Rybároch vo funkcii richtára.²⁸ Tento údaj podporuje logický záver, že medzi suplikantmi obvykle vystupovali richtári a prisažní z jednotlivých dedín. Druhé prímeno azda znelo Bál alebo Balko, ako to naznačujú mladšie údaje z obidvoch dedín.²⁹ Okrem

²³ Súpis poddaných Zvolenského panstva z roku 1652 spomína v Badíne obývanú aj pustú usadlosť s prímenom *Zember*. MNL OL, P 1291, Esterházy család zólyomi ágának levéltára (ďalej Esterházy cs. lt.), Uradalmi iratok, 89 csomó, fol. 24r. Znenie druhého prímena naznačuje údaj z blízkej Kremničky. V roku 1558 tam vystupuje poddaný s prímenom *Kernacz*. ŠA BB, ZŽ, Kongregačný protokol I, pag. 350.

²⁴ Znenie listiny v prílohe č. 4.

²⁵ Inzert v konfirmácii Leopolda I. z roku 1692. MNL OL, A 57, MKL, Libri regii XXI, pag. 267 – 268. Odpis obsahuje neúplné vročenie listiny Ľudovíta I. vydané v Slatine (*Zalathna*) 25. júla 13[...]. J. Illéssy listinu bez bližšej argumentácie datoval do roku 1372. ILLÉSSY, János: Községi kiváltságlevelkek jegyzéke. Harmadik közlemény. In: *Magyar Gazdaságtörténelmi Szemle*. 5. évf., 1898, s. 353.

²⁶ ŠA BB p. AZv, MMZv, Listiny, škat. 2, inv. č. 22.

²⁷ Znenie listiny v prílohe č. 5.

²⁸ *Iudex Georgius Racz*. MNL OL, MKA, E 158, Conscriptioes portarum, Comitatus Zolien-sis 1549, pag. 164.

²⁹ Súpis poddaných z roku 1652 spomína v Rybároch pustú a v Hájnikoch obývanú usadlosť s prímenom obyvateľov *Balkouiech*. MNL OL, P 1291, Esterházy cs. lt., Urad. iratok, 89 cs., fol. 20r, 22v.

skutočnosti, že tranzumpt zaznamenal predchádzajúce konfirmácie a pôvodne vydané listiny, môže o prebiehajúcich zmenách vypovedať už len prítomnosť dvoch dedín a ich zástupcov medzi žiadateľmi a adresátmi.

V rámci obsahovo blízkyh prameňov k stredovekým dejinám Zvolenského panstva boli známe a bádateľmi využívané iba výsady kráľovských hájnikov z Môt'ovej, ktoré v roku 1464 vydal, resp. obnovil Matej Korvín.³⁰ Na rozdiel od tohto prameňa, ktorý bol určený pre komunitu obyvateľov jednej obce, kolektívne práva a povinnosti pre poddaných z rokov 1360 a 1410 môžu vo väčšom rozsahu charakterizovať hospodárske, sociálne i právne pomery takmer na celom Zvolenskom panstve. Napriek problematickej ortografii ovplyvnenej mladším odpisom možno zoznamy sídiel (príslušenstiev) najpravdepodobnejšie považovať za hodnoverné. Skúmaný súbor prameňov preto umožňuje presnejšie sledovať rozsah hradného panstva. Dominantné sa pritom javia Badín, Hájniky a Rybáre, ktorým bol určený najstarší z dokumentov. Zástupcovia uvedených troch dedín azda aj z tohto dôvodu opakovane žiadali o odpis a potvrdenie mladších listín. Osobitnú pozornosť bude vyžadovať obsah ustanovení a formulácie použité v listinách, kde sa môže uplatniť porovnávací výskum. Napokon, výpovednú hodnotu majú aj konfirmácie z rokov 1457 a 1465. Nerozširujú síce práva a povinnosti poddaných, uvádzajú však mená žiadateľov. Platí to zvlášť na Zvolenskom panstve, kde chýbajú početnejšie stredoveké doklady o menách obyvateľov jednotlivých dedín. Vzhľadom na široké možnosti ďalšieho skúmania a interpretácie uverejňujeme podľa platných transkripčných a edičných pravidiel listiny v prílohe v plnom znení.

³⁰ Inzert v konfirmácii Maximiliána II. z roku 1573. MNL OL DL 24 339. Porov. TAGÁNYI, Károly (ed.): *Magyar erdészeti oklevéltár I.* Budapest : Pátria Irod. Vállalat Részvénytársaság Könyvnyomdája, 1896, s. 27 – 28, č. 94; ILLÉSSY, János: Községi kiváltságlevelek jegyzéke. Második közlemény. In: *Magyar Gazdaságtörténelmi Szemle.* 5. évf., 1898, s. 282; ZOLNAY, L.: *Vadászatok a régi Magyarországon*, s. 190, 195; CSÓRE, P.: *A magyar erdőgazdálkodás története*, s. 174; MAGYAR, E.: A királyi erdőkezelés kiváltságolt, s. 113 – 115; MALINIÁK, P.: *Človek a krajina*, s. 182 – 183.

Prílohy

1

Zvolen, 25. júla 1360

Uhorský kráľ Ľudovít I. z Anjou oslobodzuje kráľovských hájnikov z dedín Badín, Hájniky a Rybáre vo Zvolenskej stolici od platenia komorského zisku. Vyberačom komorského zisku prikazuje, aby ho od poddaných v uvedených troch dedinách nevyberali.

Originál listiny sa nezachoval. Jej text z confirmácie kráľa Ladislava Pohrobka zo 7. apríla 1457, ktorej text sa zachoval v confirmácii kráľa Mateja Korvína z 24. marca 1465, ktorej text sa zachoval až v tranzumpťe hronskobeňadického konventu z 22. júna 1543, uloženom v ÖStA, HHStA, Ungarische Akten, Allgemeine Akten, Fasc. 52 (1543. VI-IX.), Konv. A, fol. 50r-v.

Nos Ludovicus Dei gratia rex Hungarie memorie commendamus significantes tenore presentium, quibus expedit, universis, quod nos iobagionibus nostris, qui custodes silvarum nostrarum dicuntur in comitatu Zoliensi in tribus villis nostris, videlicet iuxta villam Badin, in Haynyk et in Halazekfalwa commorantibus gratiose annuimus, quod iidem iobagiones nostri exactiones seu solutiones pro lucro camere nostre solvere non teneantur. Vobis igitur universis lucri camere nostre exactoribus modernis et futuris firmiter precipiendo mandamus, quatenus nullas solutiones sive exactiones pro lucro^a camere nostre a predictis iobagionibus nostris petere vel recipere presumatis, quia eosdem iobagiones trium villarum, videlicet iuxta villam Badin^b existentes, de Haynyk et de Halazekfalwa commisimus super premissis harum serie literarum perpetuo expeditos. Datum Zolii in festo Beati Jacobi Apostoli millesimo tricesimo sexagesimo.

^a Opravené z lucri. ^b Opravené. V zachovanom znení listiny de villa iuxta Badin. Na margu dopísané rovnakou rukou: villam.

2

Víglaš, 1. mája 1410

Uhorský kráľ Žigmund Luxemburský na žiadosť poddaných z dedín Badín, Veľká Lúka, Rybáre, Hájniky, Kováčová, Trnie a Trebuľa potvrdzuje ich slobody, ktorými sa riadili počas vlády jeho predchodcu Ľudovíta I. Kasteľáni Zvolenského hradu poddaných zťažovali neprímeranými daňami, dávkami, službami a používaním väčšej miery. Žigmund určuje, aby každý

poddanský dvor odvádzal štyri vozy sena, štyri vozy dreva a obilie v takej miere, s akou sa obchoduje na tamomšom trhu. Dávky majú každoročne odvádzať na miestach a v termínoch určených oddávna.

Originál listiny sa nezachoval. Jej text z konfirmácie kráľa Ladislava Pohrobka zo 7. apríla 1457, ktorej text sa zachoval v konfirmácii kráľa Mateja Korvína z 24. marca 1465, ktorej text sa zachoval až v tranzumpte hronskobeňadického konventu z 22. júna 1543, uloženom v ÖStA, HHStA, Ungarische Akten, Allgemeine Akten, Fasc. 52 (1543. VI-IX.), Konv. A, fol. 50v, 51r-v.

Nos Sigismundus Dei gratia rex Hungarie, Dalmatie, Croatie etc. marchioque Brandenburgensis etc. Sacri Romani Imperii vicarius generalis et regni Bohemie gubernator memorie commendamus per presentes, quod fideles cives et iobagiones nostri regales in possessionibus seu villis Badin, Velkeluka, Rybar, Haynyk, Kowacho, Thernye et Treble vocatis ad castrum nostrum regium Antiqui Zoliensem in comitatu Zoliensi habitum spectantibus commorantes ad nostre serenitatis accedentes conspectum humotenus^a provoluti, lamentabili cum querela nostre claritati, conquesti sunt in hunc modum, quod castellani sive vicecastellani in predicto castro nostro pro tempore constituti, census seu collectas nec non ligna, faena, avenam, blada et alia datia ac victualia et servitia de ipsorum medio prefatis nostris castellanis annuatim in dictis temporibus et locis ad hoc deputatis provenire solitos et administrari debentia, non prout iidem et eodem tempore quondam serenissimi principis foelicis reminiscencie domini Lodovici incliti regis, soceri nostri charissimi, exigebantur et administrabantur, sed tempus ante debitum in solutione et administratione eorundem tunc observari consuetum et cum maiori mensura non sine eorum incommodis et gravibus ad hec compulsionibus^b singulis annis tam superflue et impassibiliter dicarent et exigent, quod iidem ad extreme paupertatis inopiam et irrecuperabile detrimentum iam de facto attingentes ulterius nullo modo suffere valerent^c seu tollerare. Supplicantes exinde nostro culmini^d subiective et devote, ut ipsos ab huiusmodi dictorum castellanorum nostrorum oppressionibus exonerandos eos in eisdem antiquis libertatibus eorum et gratiarum prerogativis, quibus ipsi tempore dicti quondam Lodovici regis pacifice freti et gavisii fuissent, tenere et conservare facere dignaremur gratiose. Nos itaque querulosis supplicationibus, iustis et iuriconsonis prefatorum civium et iobagionum nostrorum favorabiliter exauditis^e ipsos per huiusmodi inconsuetas et superfluas dicationes, exactiones et administrationes dictorum censuum, victualium et servitiorum ulterius^f nullo modo opprimi, sed potius ut iidem sicuti immo sic et fideliter de cetero augeantur eisdem

in premissis antiquis ipsorum libertatibus et gratiarum prerogativis, quibus ipsi tempore prefati quondam domini Lodovici regis usi fuere et gavisi illibate et pacifice conservare volentes. Decrevimus et presentis scripti nostri patrocinio inter alia stabilimus, ut singuli predictorum civium et iobagionum nostrorum in pretactis possessionibus commorantes de singulis fundis curiarum ipsorum in eisdem habitis et situatis, singulos quattuor currus foeni et totidem plaustra lignorum, preterea blada et avenam cum eadem mensura, qua eedem in foro publico ementur et venduntur, annuatim in locis et terminis ad hec antiquitus institutis prefatis nostris castellanis seu vicecastellanis seu officialibus eorundem more solito et non aliter dare et administrare teneantur. Ceterum sanximus, ut dicti castellani seu vicecastellani nostri predictos nostros fideles cives et iobagiones ad dictorum aut quorumcunque aliorum censuum, victualiorum et servitiorum ipsis de medio eorundem pervenire debent nullum terminum solutionis seu administrationis eorundem anticipando vel postergando, nequamque in aliis preterquam in locis et terminis ad hec deputatis astringere possint, seu coercere. Sanximus denique, ut^g sepefati nostri castellani seu vicecastellani super dictos nostros cives, iobagiones et populos nusquam alias dumtaxat, quando nostra maiestas partes suas Zolienses visitaturum attingeret,^h ad aliquorum victualium inconsuetorum seu superfluum administrationem astringere presumant modo aliquali in aliis aut omnibus eisdem et singulis collectis, libertatibus et servitiis, quibus iidem tempore dicti quondam Lodovici regis quomodolibet de iure vel de consuetudine uti soliti fuerunt pacifice, irrefragabiliterⁱ et absque omni impedimento salvis eorum rebus et personis libere gaudeant et secure potiantur sub nostra protectione et tutela speciali harum nostrarum vigore et testimonio literarum mediante. Quocirca vel fidelibus nostris castellanis vel vicecastellanis sepedicti castri nostri Antiqui Zoliensi ac officialibus eorundem modernis scilicet et futuris, presentium notitiam habituris firmissime precipimus et omnino volentes mandamus, quatenus habitis presentibus a modoque temporibus perpetuo affuturis, prefatos fideles cives, populos et iobagiones nostros in dictis possessionibus pro tempore commorantes, pro quibus presentes exhibite fuerint in premissis specificatis et nominatis, nec non quibuslibet aliis et singulis eiusdem libertatibus, immunitatibus, laudabilibus, consuetudinibus et gratiarum prerogativis in exactione et administratione collectarum, datiorum, victualium et servitiorum de ipsorum medio vobis provenire solita et debenda, quibus ipsi vivente prelibato quondam excellentissimo principe domino Lodovico rege, socero nostro charissimo usi fuere et gavisi, pacifice illese irrefragabiliter at absque aliquali impedimento tenere et conservare debeatis superflua et

inconsueta datia, victualia aut servitia post decessum eiusdem quondam domini Lodovici regis ab ipsis hactenus peti et exigi solita, nullatenus ab eiusdem petere aut exigere presumendo, aliud sub obtentu nostrae gratie nullomodo facere audeatis in premissis, nec sitis ausi modo aliquali, presentes quoque post lecturam^l semper reddi iubemus presentanti.^k Datum in castro nostro Wegles Zoliensi in festo Ascensionis Domini anno eiusdem millesimo quadringentesimo decimo.

^a Opravené z unotenus. ^b Opravené z coinpulsionibus. ^c Opravené z valiture. ^d Opravené z talium. ^e Opravené z exaudire. ^f V zachovanom znení napísané dvakrát za sebou ulterius. ^g Opravené z et. ^h Opravené z visitatur attingerit. ⁱ Opravené z irrefragiabiliter. ^j Opravené z per literas. ^k Opravené z presentati.

3

Budín, 7. apríla 1457

Uhorský kráľ Ladislav Pohrobok na žiadosť poddaných z dedín Rybáře a Hájniky, aj v mene ostatných poddaných z Badína, Veľkej Lúky, Kováčovej, Trnía a Trebule vydáva konfirmáciu listín svojich predchodcov Ľudovíta I. a Žigmunda. Obsah a ustanovenia obidvoch listín Ladislav Pohrobok v plnom rozsahu schvaľuje a potvrdzuje.

Originál listiny sa nezachoval. Jej text z konfirmácie kráľa Mateja Korvína z 24. marca 1465, ktorej text sa zachoval v tranzumpte hronskobeňadického konventu z 22. júna 1543, uloženom v ÖStA, HHStA, Ungarische Akten, Allgemeine Akten, Fasc. 52 (1543. VI-IX.), Konv. A, fol. 49v, 50r, 51v, 52r.

Nos Ladislaus Dei gratia Hungarie, Bohemie, Dalmatie, Croatie etc. rex ac Austrie et Stirie dux, nec non marchio Morauie etc. memorie commendamus tenore presentium significantes, quibus expedit, universis, quod fideles nostri Bartholomeus Brazowyth in Halazekfalwa ac Georgius^a Bober et Andreas filius eiusdem, iobagiones nostri in Haynyk possessionibus nostris commorantes nostre maiestatis venientes in presentiam in ipsorum ac universorum iobagionum nostrorum in eisdem ac Badyn, Velkelaka, Rybar, Kobacho, Tyrnie et Treple vocatis possessionibus nostris ad castrum Antiqui Zoliensem pertinentibus commorantium personis exhibuerunt et presentaverunt nobis quasdam duas literas excellentissimorum principum, unam quondam domini Ludovici super exemptione a solutione lucri camere, alteram per eundem dictis iobagionibus suis in pretactis possessionibus Hala-secfalwa, Haynyk et Badin commorantibus facta et aliam quondam domini Sigismundi similiter huius regni nostri Hungarie etc. regum

foelicium recordationum avi et predecessorum nostrorum charissimorum, quibus mediante idem quondam dominus Sigismundus rex id prefatis iobagionibus suis in dictis possessionibus Badin, Velekeluka, Rybar, Haynik, Cabacho, Thyrnye et Treble vocatis commorantibus, ut singuli predictorum iobagionum suorum in pretactis possessionibus commorantium de singulis fundis curiarum ipsorum in eisdem habitis singulos quattuor currus foeni et totidem plaustra lignorum, preterea blada et avenam cum eadem mensura, qua eedem in foro publico emebantur et vendebantur annuatim in locis et terminis ad haec antiquitus institutis castellanis prefati castris sui seu vicecastellanis aut officialibus eorundem more solito dare et administrare tenerentur statuuisse ita, quod alia statuta eisdem iobagionibus suis sub dictis conditionibus clausulis et articulis inferius in tenore earundem literarum suarum manifestata fecisse dinoscitur ad relationem comitis Simonis de Rozgon, magistri curie sue, ambas in pergameno sigillis eorundem dominorum Ludovici et Sigismundi regum ratas, gratas et acceptas habendo literisque nostris privilegialibus verbotenus inseri et inscribi faciendo ipsis et prefatis universis iobagionibus nostris ipsorumque haeredibus et posteritatibus universis innovando perpetuo valituras confirmando^b dignemur, quarum quidem literarum unius scilicet prefati quondam Ludovici regis tenor talis^c est:¹ Alterius vero videlicet prefati quondam domini Sigismundi regis continentia verbalis hec est:² Nos itaque humillimis et devotis supplicationibus prefatorum Bartholomei Prazowith, Georgii Bober et Andree filii eiusdem in ipsorum et aliorum, quorum supra nominibus et in personis per eos maiestati nostre premissis modo porrectis regia benignitate exauditis clementer et admissis prescriptas literas antefactorum quondam dominorum Ludovici et Sigismundi regum etc. non abrasas, non cancellatas, nec aliqua ipsarum parte suspectas, immo mere et sincere veritatis integritate prepollentes^d de verbo ad verbum sine diminutione et augmento aliquali presentibus nostris literis privilegialibus inseri et inscribi faciendo, quoad omnes earundem continentias, clausulas et articulos acceptamus, approbamus et ratificamus, easque nihilominus mera regia autoritate et potestatis plenitudine ex certaque nostrae maiestatis scientia et animo deliberato de prelatorumque et baronum nostrorum consilio eatenus quatenus eedem rite et legitime existunt emanate et viribus earum veritas suffragatur pro prefatis Bartholomeo, Georgio et Andrea ac aliis iobagionibus in pretactis possessionibus nostris commorantibus ipsorumque heredibus et posteritatibus universis innovando perpetuo valituras confirmamus presentis scripti nostri patrocínio mediante iuribus nostris et aliorum semper salvis. In cuius rei memoriam firmitatemque perpetuam presentes concessimus literas nostras privilegiales penden-

tis et autentici^e secreti sigilli nostri, quo ut rex Hungarie utimur muniendo roboratas. Datum Bude feria quinta proxima ante dominicam Ramis Palmarum anno Domini millesimo quadringentesimo quinquagesimo septimo, regnorum autem nostrorum anno Hungarie etc. decimo septimo, Bohemie vero quarto.

^a Opravené z Gregorius. ^b Opravené z firmando. ^c Opravené z is. ^d Opravené z propellentes. ^e Opravené z attentici.

¹ Nasleduje znenie listiny vydaney Ľudovítom I. z Anjou 25. júla 1360. Porov. listinu č. 1.

² Nasleduje znenie listiny vydaney Žigmundom Luxemburským 1. mája 1410. Porov. listinu č. 2.

4

[Zvolen], 24. marca 1465

Uhorský kráľ Matej Korvín na žiadosť poddaných z dedín Badín a Rybáre, aj v mene ostatných poddaných z Hájníkov, Veľkej Lúky, Kováčovej, Trnia a Trebule vydáva konfirmáciu listiny svojho predchodcu Ladislava Pohrobka. Obsah a ustanovenia listiny Matej Korvín v plnom rozsahu schvaľuje a potvrdzuje.

Originál listiny sa nezachoval. Jej text z tranzumpty hronskobeňadického konventu z 22. júna 1543, uloženého v ÖStA, HHStA, Ungarische Akten, Allgemeine Akten, Fasc. 52 (1543. VI-IX.), Konv. A, fol. 49r-v, 52r-v, 53r.

Mathias Dei gracia Hungarie, Dalmatie, Croatie, Rame, Seruie, Gallicie, Lodomirie, Comanie, Bulgarieque rex omnibus Christi fidelibus presentibus pariter et futuris presentium notitiam habituris salutem in omnium salvatore. Ad universorum notitiam harum serie volumus pervenire, quod fideles nostri circumspecti Paulus Sember et Andreas Kernath in Badin ac Gregorius filius Mathei, nec non Bartholomeus Psar, iobagiones nostri in Halazfalwa possessionibus nostris commorantes, nostre maiestatis venientes in presentiam in ipsorum ac universorum iobagionum nostrorum in eisdem ac Haynyk, Velkeluka, Rybar, Kowacho, Thernie et Trebli vocatis possessionibus nostris ad castrum nostrum Antiqui Soliensem pertinentibus commorantium personis exhibuerunt nobis quasdam literas quondam serenissimi principis domini Ladislai similiter regis Hungarie etc. immediati predecessoris nostri sigillo suo secreto, quo ut rex Hungarie utebatur in pendentem consignatas tenores^a quarundam literarum quondam excellentissimorum principum dominorum Ludovici et Sigismundi similiter regum Hungarie etc. predecessorum nostrorum foelicium recordationum super rela-

xacione lucri camere, nec non statutis et limitationibus censuum ipsorum sub certis conditionibus, clausulis et articulis inferius in tenoribus earundem literarum contentis confectarum et emanatarum confirmative in se continentem tenorum infrascriptorum, supplicantes maiestati nostre humiliter, ut easdem literas, ratas, gratas et acceptas habentes literisque nostris privilegialibus de verbo ad verbum inseri faciendo, approbando easque et omnia in eis contenta ipsis et eorum communitati innovando perpetuo valituras confirmare dignemur. Quarum quidem literarum tenor talis est:^f Nos igitur humilibus supplicationibus annotatorum Pauli, Andree, Gregorii et Bartholomei per eos suis ac aliorum, quorum supra nominibus maiestati nostre porrectis regia benignitate exauditis et clementer admissis prefatas literas non abrasas, non cancellatas, nec in aliqua sui parte suspectas presentibusque literis nostris privilegialibus de verbo ad verbum sine diminutione et augmento aliquali insertas, quo ad omnes earum continentias, clausulas et articulos eatenus, quatenus eedem rite et legitime existunt emanate viribusque earum veritas suffragatur acceptamus, approbamus et ratificamus easque nihilominus et omnia in eis contenta pro prefatis populis et iobagionibus nostris et eorum communitati innovando perpetuo valituras confirmamus presentis scripti nostri patrocinio mediante, in cuius rei memoriam firmitatemque perpetuam presentes concessimus literas nostras privilegiales pendentis et autentici^g sigilli nostri duplicis munimine roboratas. Datum per manus reverendissimi in Christo patris domini Stephani ecclesiarum Colocensi et Bachiensi archiepiscopi locique eiusdem Colocensi comitis perpetui, aule nostre summi cancellarii fidelis nostri dilecti anno Domini millesimo quadringentesimo sexagesimo quinto, nono kalendas Aprilis regni nostri anno octavo, coronationis vero primo, venerabilibus in Christo patribus dominis eodem Stephano Colocensi archiepiscopo, Joanne episcopo ecclesie Waradiensi et postulato Strigoniensi, Ladislao Agriensi, Nicolao Transsylvaniensi, Zagradiensi sede vacante, Joanne Quinqueecclesiensi, Albertho Wesprimiensi, Augustino Jauriensi, Vincentio Vaciensi, Albertho Chanadiensi, Thome Nytriensi, Boznensi sede vacante, Urbano Sirmiensi, Marco Tuminensi,^h Segniensi sede vacante, Nicolao Modrusiensi ecclesiarum episcopis, ecclesias Dei foeliciter gubernantibus, item magnificis Michaelae Orzag de Gwth regni nostri Hungarie predicti palatino, Emerico de Zapolya regni Bozne gubernatore, Nicolao de Wylack et Joanne Pangracz de Dengeleg waywodis Transsylvanis, comite Ladislao de Palocz iudice curie nostre, eodem Emerico de Zapolya Dalmatie, Croatie et Sclauonie regnorum nostrorum et prefato Nicolao de Wylack Machoviensi banis honore banatus Zewriniensi vacante, Joanne de Rozgon thavernicorum, altero Joanne Thuz de Lak ianitorum, Nicolao de Al-

solyndwa et Emerico de Palocz prefata pincernarum, Stephano de Perren et Ladislao de Bathor dapiferorum, Ladislao de Kanysa et Pertholdo^d Ellerbach de Monyarokerek agazonum nostrorum regalium magistris, Andrea Paronikyrrhar [Posoniensi]^e et Petro de Zakol Themesiensi [comitibus]^f

^a Opravené z tenor. ^b Opravené z attentici. ^c Tak v zachovanom znení. V origináli zrejme Tininiensi. Ide o kninského biskupa Mareka. Porov. ŠA BB p. AZv, MMZv, Listiny, škat. 2, inv. č. 22. ^d Nasleduje prečiarknuté de. ^e V zachovanom znení chýba označenie úradu, ktorý dopĺňam. V origináli zrejme Pawmkyrrhar Posoniensi. Porov. ŠA BB p. AZv, MMZv, Listiny, škat. 2, inv. č. 22. Ide o bratislavského župana Ondreja Baumkirchera. ^f V zachovanom znení chýba titul županov. Dopĺňam comitibus.

¹ Nasleduje znenie listiny vydanéj Ladislavom Pohrobkom 7. apríla 1457. Porov. listinu č. 3.

5

Hronský Beňadik, 22. júna 1543

Konvent v Hronskom Beňadiku na žiadosť poddaných z dedín Rybáre a Hájniky vydáva tranzumpt listiny uhorského kráľa Mateja Korvína. Konvent potvrdzuje, že listina nie je poškodená, porušená, ani podozrivá a je prepísaná bez umenšenia alebo zväčšenia.

Jednoduchý odpis z roku 1543, na papieri, latinsky. Na poslednom fóliu poznámky mladšou rukou: atramentom „22 Jun.“ a ceruzou „1543“. ÖStA, HHStA, Ungarische Akten, Allgemeine Akten, Fasc. 52 (1543. VI-IX.), Konv. A, fol. 49r, 53r.

Nos conventus ecclesie Sancti Benedicti de iuxta Gron memorie commendamus tenore presentium significantes, quibus expedit, universis, quod prudentes et circumspecti Georgius Raacz et Mathias Baal nominibus et in personis totius communitatis possessionum Halaz et Haynyk ad castrum Veteri Zoliensem spectantium et pertinentium commorantibus nostram personaliter veniens in presentiam exhibuerunt et presentaverunt auctas quasdam literas pie memorie serenissimi principis quondam domini Mathie regis Hungarie etc. privilegialiter sub sigillo eiusdem emanatas subinserendo, quod easdem literas propter locorum discrimina inopinately emergendo in spem cum ipsis deferre vel per homines suos ubique locorum iuxta necessitatis exigendo deferri facere non audeverit, petiverunt igitur nos iidem prefati Georgius Raacz et Mathias Baal modo premissis debita videlicet cum instantia, ut nos easdem literas transcribi et transummi facere ac paria

earundem in transcripto literarum eisdem dare dignemur iura eorum maiorem ad^a cautelam, quarum tenor talis est:¹ Nos itaque iustis et condignis petitionibus prefatorum civium Georgii Raacz et Mathie Baal suorum et aliorum, quorum supra nominibus et in personis totius communitatis possessionum Halacz et Haynyk ad castrum Veteri Zoliensem spectantem et pertinentem commorantium per eos nobis porrectis favorabiliter inclinati easdem literas non abrasas, non cancelatas, nec in aliqua sui parte vitiatas aut suspectas, sed omni prorsus vitio suspicionis carens de verbo ad verbum sine diminutione et augmento aliquali transummi et transcribi ac presentibus literis nostris privilegialibus inseri faciendo paria earundem in transumpto presentium literarum nostrarum eisdem prefatis iuris ipsorum ad cautelam duximus concedendo. Datum ex praefato claustro abbatie Sancti Benedicti de iuxta Gron in festo Decem Millia Martirum anno Domini millesimo quingentesimo quadragesimo tertio.

^a *Nadpísané ad rovnakou rukou.*

¹ *Nasleduje znenie listiny vydanej Matejom Korvínom 24. marca 1465. Porov. listinu č. 4.*